

boerin: Annette Harberink • **leeftijd:** 38 • **partner:** Jeanine Jansen • **bedrijf:** 65 melkkoeien, natuur- en waterbeheer • **woonplaats:** Diepenveen (Ov.)

Een koeienstal die in de winter direct aan het water ligt. Hoe uniek is dat? Annette Harberink runt haar moderne biologisch-dynamische bedrijf op een bijzondere plek langs de rivier. De ondernemster werkte de afgelopen jaren keihard om haar droom van boeren met de natuur werkelijkheid te maken. 'Ik legde mijzelf behoorlijk wat druk op, maar ik ben trots op wat er nu staat.'

TEKST JORIEKE VAN CAPPELLEN

Werken tussen wind en water

FUND
ER

Boeren met een spectaculair uitzicht op de uiterwaarden van de rivier de IJssel. Zelfs voor boerin Annette Harberink went de steeds veranderende aanblik van water en wolkenluchten nooit. 'In de winter, als de koeien binnen staan, stijgt het water in de rivier en stromen de uiterwaarden vol. Dan staat het water tot aan de trap', zegt Annette en ze wijst naar de brede trap die vanaf het hooggelegen erf afloopt naar de rand van de uiterwaarden voor het bedrijf. Op haar bedrijf 'Natuurderij Keizersrande' combineert de stoere en spontane ondernemster het houden van 65 melkkoeien met het beheren van ruim 100 hectare natuurgrond, watermanagement, natuureducatie en recreatie. 'Ik boer in een Natura 2000-gebied. Dat is een gebied waarin natuur streng beschermd wordt', vertelt Annette. 'Het is tamelijk bijzonder dat in zo'n gebied een nieuw bedrijf is gebouwd.'

Sollicitatiebrieven voor functie boer

Tot zes jaar geleden was er op de plek waar nu een vrijloopstal, moderne melkstal, opslagloods en woonhuis staan, nog helemaal niets. Het begon met de wens van Annette om een eigen melkveebedrijf te runnen. Annette studeerde biologische landbouw aan de Warmonderhof in Dronten en werkte een aantal jaar op melkveebedrijven. 'Mijn ouders hadden thuis geen bedrijf. Wel waren zij werkzaam in de agrarische sector. Mijn opa en oma hadden vroeger een gemengd bedrijf. Boerenbloed zit dus wel in de familie.'

Zonder ouderlijk bedrijf om over te nemen wordt een eigen bedrijf een stuk lastiger. 'Toch zijn die kansen er wel, je moet alleen wat creatiever zijn', is de mening van Annette. Ze besloot provincies en landschapsstichtingen aan te schrijven voor de mogelijkheid om een bedrijf te pachten. 'Ik heb sollicitatiebrieven gestuurd voor de functie van boer', lacht ze. Vanuit de Stichting IJssellandschap volgde een positief bericht. 'Ze hadden weliswaar geen bedrijf voor me, maar wel een idee waar ik volgens hen geschikt voor was.' Dat idee was het realiseren van een bedrijf langs de uiterwaarden van de rivier de IJssel. Annette vertelt: 'Het beheren van beschermde landschappen wordt voor landschapsstichtingen steeds duurder. Zij zoeken naar mogelijkheden om dit deels door boeren te laten uitvoeren.' Op het te realiseren bedrijf moesten boeren en natuurbeheer dus hand in hand gaan.

Ruimte voor het water

Wat betekent dat boeren met de natuur in de praktijk? 'Dat betekent dat ik het bedrijf zo moet inrichten en runnen dat de oorspronkelijke vegetatie in het gebied zo veel mogelijk intact blijft. Daarom heb ik ook gekozen voor een biologisch-dynamische bedrijfsvoering. Dit systeem past goed op deze plek en het past goed bij mij.' Annette legt uit: 'Persoonlijk vind ik het een heel mooie uitdaging om te kunnen boeren en daarbij de kringlopen in de natuur in evenwicht te houden. Je past het bedrijf en de dieren dus niet aan jouw wensen aan, maar je past de bedrijfsvoering aan aan de draagkracht van de omgeving. Ik haal bijvoorbeeld alle voer voor de koeien van mijn eigen land.'

De koeien staan in de winter op stro en zorgen voor mooie

'Ik pas mijn bedrijf aan aan de draagkracht van de omgeving'

vaste stalmest. 'Die vaste stalmest is voor mij echt goud waard, dat is de voeding die ik weer aan de bodem teruggeef.' Op het bouwland verbouwt Annette graan. 'Dat graan verkoop ik aan een mengvoerfabriek en koop ik als graanbrok weer terug. Zo is de cirkel weer rond.' De koeien zorgen op hun beurt door intensieve begrazing weer voor het openhouden van het landschap. 'Het gras in de uiterwaarden blijft kort, zodat er geen hoge begroeiing ontstaat.' Op deze manier kan de rivier de IJssel makkelijker buiten haar oevers treden. Daarmee blijft het waterpeil in de buurt van de stad Deventer lager, zodat ze daar geen natte voeten krijgen. Annette runt haar bedrijf met drie parttimedewerkers. Vijf keer per week neemt Annette het melken van de koeien zelf voor haar rekening. 'Vóór de koffie wil ik de vaste werkzaamheden, zoals het voeren van de kalveren, klaar hebben. Daarna doe ik de koeien in de juiste wei.' Vanwege de uitgestrekte uiterwaarden zijn bepaalde percelen best een eind lopen. Samen met vrijwilligers werkt Annette periodiek aan natuuronderhoud. 'We snoeien de wilgen en houden de watergeulen in de uiterwaarden vrij van begroeiing.'

Alleen naar de bank

Inmiddels worden er nu drie jaar koeien gemolken op Natuurderij Keizersrande. Daarvoor zat al een lang en intensief traject van plannen maken en bouwvergunningen aanvragen, blik Annette terug. 'Voor het plan dat de verpachter Stichting IJssellandschap en ik hadden, moesten alle partijen enthousiast worden, want er moest bijvoorbeeld een wijziging van het bestemmingsplan plaatsvinden.'

Voor het ontwerp schakelde IJssellandschap een architectenbureau in, dat koos voor veel wit en hout. 'Vanaf het allereerste begin wilden we een bedrijf dat paste in dit landschap en bij mijn bedrijfsvoering. Bovendien moest het een toegankelijke uitstraling hebben naar bezoekers. En de stichting en ik moesten de provincie en last but not least de bank overtuigen van de schoonheid van het plan', vertelt Annette. 'Vooral dat laatste was voor mij spannend. Ik kreeg de kans om te boeren en werd vanuit allerlei partijen gesteund, maar uiteindelijk was ik toch zelf degene die naar de bank ging en persoonlijk risico nam door de financiering aan te vragen. Dat kon ik ook echt pas regelen toen alle vergunningen rond waren, dan zou ik zo sterk mogelijk voor de dag komen. Maar na vier jaar zweten op de plannen werd mijn droom dus echt werkelijkheid.'

Niet zonder trots laat Annette het eindresultaat zien bij een

HL 9378
3190

HL 9378
3182

HL 9378
3196

‘Ik heb in het begin wel last gehad van perfectionisme’

ronde over haar bedrijf, dat er verre van traditioneel uitziet. ‘Ik denk dat het in deze fase juist een voordeel was dat ik zelf niet van een boerenbedrijf kom. Ik werd niet gehinderd door heersende opvattingen over hoe een melkveebedrijf eruit moet zien’, vindt Annette. ‘Een standaard groene damwand zou afbreuk doen aan het landschap hier.’ Het hout van bomen die moesten wijken voor het bedrijf, is gebruikt voor de opslagloods en de vrijloopstal. In de vrijloopstal is geen windbreekgaas gebruikt, maar breken brede houten planken dwars op de open zijwanden de wind. Annette veegt een lok bruin haar uit haar gezicht. ‘Ja, het waait hier altijd, maar dat vind ik juist heerlijk.’

Doordat de koeien veel geweid worden en Annette uitsluitend voer van eigen land haalt, houdt ze de bedrijfskosten zo laag mogelijk. ‘Omdat de koeien een schraler rantsoen krijgen, geven ze ook minder melk, ongeveer 5500 liter per koe per jaar. Daar staat wel een goede biologisch-dynamische melkprijs van 58 cent per liter tegenover.’

Ook rondleidingen zijn een inkomstenbron. Jaarlijks bezoeken 2000 tot 3000 mensen het bedrijf van Annette. De groepen variëren van basisschoolkinderen tot zelfs eens een

delegatie van Afrikaanse waterschappen. ‘Ik vind het leuk om te laten zien hoe veelzijdig landbouw kan zijn.’ Regelmatig krijgt ze de vraag waarom er niet meer van dit soort bedrijven bestaan. ‘Persoonlijk denk ik dat er voor biologische en biologisch-dynamische landbouw een goede toekomst is weggelegd. Ook ik krijg bijvoorbeeld vragen over de manier waarop ik met de kalveren omga. De consument vindt het steeds belangrijker dat producten met oog voor dier en milieu worden gemaakt.’

Koeien met horens

Wat opvalt aan de veestapel van Annette is dat ze allemaal horens hebben. Dat hoort bij biologisch-dynamisch boeren. ‘Koeien worden geboren met horens, dus die haal je er niet af.’ Horens betekenen wel meer aanpassing in de huisvesting. ‘De koeien hebben meer vierkante meters ruimte per koe nodig en er mogen geen dode hoeken in de stal zitten waarin de ene koe de andere verdringt.’ Alle koeien kalven in het voorjaar af. ‘Je profiteert dan van het beste gras voor de productie van melk.’ In de zomer worden de koeien door een natuurlijk dekkende stier weer drachtig gemaakt.

‘Precies zoals de natuur het bedoeld heeft. De koe heeft goed kunnen herstellen van het kalven en heeft tekorten aan kunnen vullen. Zo hebben ze de optimale conditie om weer drachtig te worden. Prachtig hoe de natuur in elkaar zit, toch?’

Het betekent wel dat de koeien in de winter twee maanden droogstaan, en dat er dan ook geen melkgeld binnenkomt. Annette schiet in de lach. ‘Ja, daarvoor reserveer ik wat. Maar de voerkosten liggen in de winterperiode met veel droge koeien ook een stuk lager.’

Van moeilijke jaren tot goed geoliede machine

Het bedrijf van Annette klinkt als een goed geoliede machine. ‘Het systeem had ik van tevoren al wel uitgedacht, ik had natuurlijk ook al ervaring opgedaan bij biologische bedrijven’, zegt ze. ‘Maar eerlijk gezegd is dit het eerste jaar dat alles loopt zoals ik het ook echt hebben wil. Je begint met een heel nieuw bedrijf, je kent de dieren nog niet goed en je hebt de seizoenen ook nog niet ervaren.’ Ze geeft eerlijk toe dat ze zichzelf behoorlijk wat druk heeft opgelegd. ‘Ik heb in het begin wel last gehad van perfectionisme. Ik

was al zes jaar bezig met het ontwikkelen van dit project en dan wil ik ook iets laten zien. Aan de omgeving, maar ook aan de Stichting IJssellandschap en de bank, die mij hielpen om dit op poten te zetten. Dan wil je gewoon niet falen.’ Makkelijk waren de afgelopen jaren dus niet. Daar kwam bij dat het melkquotum pas in 2015 verdween, terwijl het bedrijf juist in de opstartfase zat. ‘Ook ik zat in het schuitje met boeren die niet anders konden dan doormelken, met als gevolg een flinke superheffing. Gelukkig ben ik altijd redelijk bijgebleven met het betalen van de rekeningen.’ Een nieuw bedrijf kent ook kleinere zorgen: ‘Je moet werkelijk alles nieuw aanschaffen, er is niets wat al voorhanden is. Zelfs geen strotouwtje om tijdelijk even een hek dicht te knopen’, grapt ze. Waar is Annette het meest trots op? Ze denkt na. ‘Uiteindelijk op het feit dat dit bedrijf er gewoon staat. Dat wat we met elkaar bedacht hadden, hier ook daadwerkelijk gekomen is’, antwoordt de ondernemster. ‘Dat ik het gered heb. En dat er veel mensen zijn die hier met plezier werken en het bedrijf komen bezoeken. Daar sta je niet altijd bij stil, maar het is echt wel iets moois wat hier opgezet is.’